

21.5.2014 | 12:57

Η πολιτική της κοινής λογικής

Με το βιβλίο του ο Γιώργος Πολίτης απορεί: τι ακριβώς πήγε λάθος και γιατί ο διαχωρισμός ανάμεσα στο δεξιό και τον αριστερό στην Ελλάδα συνιστά αποτέλεσμα μιας γενικευμένης παρανόησης;

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΙΝΑ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ

Εικονογράφιση: Dreyk the Pirate/ LiFO

Κάθε μέρα, όλη μέρα, υπάρχει μια φωνή ανάμεσα στο παράλογο πλήθος που επικαλείται την κοινή λογική. Αυτό το πολύ απλό –ότι η κατάργηση των νόμων δεν σημαίνει δημοκρατία ή ελευθερία αλλά ασυδοσία και ότι το «λάδωμα» δεν οδηγεί στη γρήγορη εξυπηρέτηση αλλά τη γενικευμένη διαφθορά– είναι κάτι πολύ δύσκολο να ανιχνευθεί σε μια χώρα γενικευμένου παραλογισμού, όπως η Ελλάδα. Ακόμη και στις πρόσφατες εκλογές, το κλίμα πόλωσης με το γνωστό ψευτοδίλημμα Αριστερά ή Δεξιά είχε να κάνει με παραδεδομένες συμπεριφορές που αρέσκονται να χωρίζουν τον κόσμο σε δύο μέρη αλλά και να διατηρούν την ίδια τάση απολυταρχισμού. Η γενικευμένη, για παράδειγμα αρχή τού να χαρακτηρίζεται νεοφιλελεύθερο μέτρο το χαράτσι –ακόμη κι αν απευθυνόταν μόνο στους μεγαλοϊδιοκτήτες– είναι μια εγγενής

αντίφαση ενός συστήματος που βιάζεται να ορίσει κάτι ως δεξιό, μόνο και μόνο επειδή προέρχεται από το κράτος.

Η σχετικότητα των όρων, όπως και των επιμέρους χαρακτηρισμών, είναι κάτι που αντιβαίνει σε οποιονδήποτε κανόνα απλής λογικής – κι αυτό είναι κάτι που έρχεται τώρα να επισημάνει ο Γιώργος Πολίτης με το καινοφανές και πρωτότυπο βιβλίο του *Να σηκωθούμε όρθιοι - Η επανάσταση της κοινής λογικής από τις εκδόσεις Ψυχογιός*. Παρότι καθηγητής Κοινωνικής Φιλοσοφίας ο ίδιος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Ηθικής, εδώ παίρνει αποστάσεις από την πανεπιστημιακή του ιδιότητα και γράφει ένα βιβλίο για τον μέσο πολίτη. Γιατί όλα γύρω μοιάζουν παράλογα σε μια χώρα που θέλει μεν να ανήκει στη Δύση αλλά παρασύρεται από τους άγραφους κανόνες της Ανατολής; Τι είναι αριστερό και τι δεξιό, και γιατί ορίζεται διαφορετικά στην Ελλάδα; Πώς καταγράφεται ιστορικά η ασυδοσία και σε ποιον βαθμό έχει να κάνει με την πολιτική πραγματικότητα; Ο Γιώργος Πολίτης, δίνοντας παραδείγματα απλά και καθημερινά, εντοπίζει τις απαρχές του γενικευμένου προβλήματος τόσο ιστορικά όσο και θεωρητικά και πρακτικά. Ως φιλόσοφος εξηγεί τον κόσμο, αλλά πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, με την ιδιότητα του πολίτη, παίρνει θέση και προσπαθεί να τον αλλάξει.

Με την ουδέτερη ματιά του πολιτικού επιστήμονα και την ακράδαντη θέση ότι το περιεχόμενο των λέξεων «υπόθεση, επιχείρημα, ένδειξη, απόδειξη» μπορεί να αποκτήσει έγκυρη ισχύ επιμένει ότι μπορεί να ανιχνευθεί το consensus που θα οδηγήσει στην από κοινού πρόσληψη και επίλυση των διαφορών. Αρκεί να εντοπιστεί τι ακριβώς πήγε λάθος και γιατί ο διαχωρισμός ανάμεσα στο δεξιό και το αριστερό στην Ελλάδα συνιστά αποτέλεσμα μιας γενικευμένης παρανόησης: «Οι μεγαλύτεροι σοφοί των αιώνων δεν έχουν καταφέρει να συμφωνήσουν ως προς το ποια από τις δυο θεωρίες είναι η σωστή» γράφει ο Πολίτης για τη διάσταση των διαφορετικών θεωριών (δεοντοκρατικές, συνεπειοκρατικές) και των δυο πόλων. «Μπορούν, εντούτοις, να μας εξηγήσουν τι σημαίνει η αποδοχή της μιας ή της άλλης θεωρίας. Ποιες είναι οι δευτερεύουσες αρχές που παράγονται, αν αποδεχθούμε τις πρωτεύουσες αρχές της καθεμιάς.

*Γιώργος Πολίτης, Να σηκωθούμε όρθιοι, εκδόσεις Ψυχογιός- Σελίδες: 248
Τιμή: 14,40*

Κατ' αναλογία το ίδιο συμβαίνει και στην πολιτική. Δεν μπορεί να αποδειχθεί με αδιάψευστο τρόπο ότι η κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι το καλύτερο πολίτευμα. Καλύτερο για ποιους; Για όλους; Για τους πιο δυνατούς; Τους πιο νέους, τους πιο έξυπνους; Τους πιο αδύνατους; Καλύτερο σε τι; Στη μέγιστη διασφάλιση βασικών αναγκών ή τη μέγιστη ελευθερία δυνατοτήτων; Αυτό όμως που τεκμηριώνεται είναι *τι* συμπεράσματα συνάγονται για τον τρόπο κοινωνικής συμβίωσης, εφόσον γίνει δεκτό ότι το σύστημα το οποίο διέπει την κοινωνική συμβίωση είναι η κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Η ηθική ορίζει ότι υπάρχει ανάγκη και συμφέρον των πολιτών από την τήρηση ορισμένων κανόνων στον δημόσιο βίο. Αυτή δεν είναι μια αριστερή ή δεξιά αρχή. Αριστερό ή δεξιό μπορεί να είναι το περιεχόμενο αυτών των κανόνων. Αυτό όμως είναι πρόβλημα άλλου επιπέδου. Στη χώρα μας το πρόβλημα δεν είναι ότι επικρατούν οι αριστεροί ή δεξιοί κανόνες αλλά ότι δεν επικρατούν κανόνες. Ή, καλύτερα, ότι επικρατούν *άγραφοι* κανόνες που δεν έχουν προαποφασισθεί, θεσμοθετηθεί, αλλά κυριάρχησαν εξαιτίας της ισχύος που διέθεταν ορισμένοι αλλά και της αδυναμίας να τους αντιμετωπίσουν».

Γι' αυτό και ο συγγραφέας πρεσβεύει ότι ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο είναι επιβεβλημένο σήμερα περισσότερο από ποτέ, «μια νέα συμφωνία μεταξύ πολιτείας και κοινωνίας» όπου τα δυο μέρη θα μπορέσουν να συμφωνήσουν για τους κοινούς κανόνες και να ορίσουν τους όρους τήρησής τους. Κι αυτό είναι άσχετο από τη

μορφή του πολιτεύματος, το κατά πόσο, δηλαδή, αυτό θα λέγεται αμεσοδημοκρατική ή κοινοβουλευτική δημοκρατία. Εφόσον, βέβαια, το μόνο μοντέλο που γνωρίζουμε ότι έχει λειτουργήσει έως τώρα είναι το φιλελεύθερο δημοκρατικό μοντέλο και εφόσον οι προσπάθειες για την αμεσοδημοκρατική επανάσταση του 1848 έπεσαν στο κενό, καλό είναι να ορίσουμε νέους κανόνες με βάση μια γνωστή και όχι άγνωστη πολιτική χώρα. Κάτι που έχει δοκιμαστεί και προκρίνει τις πολιτικές επιλογές και τους υφιστάμενους θεσμούς συνιστά έναν εμπειρικά διαπιστωμένο τρόπο διακυβέρνησης, με την προοπτική περαιτέρω διόρθωσης και αλλαγών. Άλλωστε, για τον επιστήμονα και συγγραφέα το πρόβλημα στην Ελλάδα δεν είναι οικονομικό, αλλά πρωτίστως ηθικό και πολιτικό. Η κρίση δεν έχει να κάνει μόνο με την αβελτηρία κάποιων πολιτικών επιλογών αλλά με την απουσία κανόνων. Και όσο κι αν διαφωνεί κανείς με κάποιες από τις επισημάνσεις του συγγραφέα, αναγνωρίζοντας στις θέσεις του την αποστασιοποιημένη ματιά του ειδικού που κρατά το βασίλειο της γνώσης, δεν μπορεί να μη δεχτεί ότι, ναι, το ελληνικό πρόβλημα είναι θέμα κοινού νου. Ίσως και γενικευμένου φαρισαϊσμού, καθώς άλλα εξαγγέλλει η εκάστοτε πολιτική πλευρά ότι προασπίζεται και άλλα πρεσβεύει, άλλα θεωρεί ότι ανατρέπει και άλλα νομοθετεί. Οπότε, ο μόνος τρόπος «για να βγούμε από το τέλμα», όπως επιμένει και ο Γιώργος Πολίτης, είναι να καταλάβουμε τι ακριβώς «σημαίνουν στην πραγματικότητα της ελληνικής κοινωνίας τα πέντε από τα μεγάλα προβλήματα μας: μεταναστευτικό, συνδικαλισμός-απεργία, πολιτική βία, πολιτική συμμετοχή, παιδεία» και κατόπιν να ανιχνεύσουμε τους δρόμους επίλυσής τους. Ας δούμε, για παράδειγμα, πώς λειτουργούν τα ΜΜΕ, το πανεπιστήμιο ή το Δημόσιο, η δικαιοσύνη, και μετά ας μιλήσουμε για την κακή ή καλή λογική των μνημονίων. Σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι, όπως είναι αυτό που διανύουμε, η πολιτική αποσαφήνιση είναι παραπάνω –επιμένει ο συγγραφέας– από κεντρική. Ακόμα κι αν η στάση του Γιώργου Πολίτη μάς θυμίζει κατά πολύ το αίτημα της *réforme morale* του Ζαν Ζακ Ρουσό που πρέσβευε ότι μια αλλαγή στον βίο και στη σκέψη θα φέρει και αλλαγή και ανόρθωση της κοινωνίας, η φωνή του Διαφωτισμού που επικαλείται το βιβλίο φαντάζει όαση στην έρημο των ακροτήτων. Η κριτική δύναμη (*puissance de juger*), που υποστήριζε ο Ρουσό και φαίνεται να ακολουθεί ο Γιώργος Πολίτης, είναι επιβεβλημένη σήμερα περισσότερο από ποτέ και είναι ακριβώς το όριο «πέραν του οποίου δεν καταλαβαίνω τίποτα πλέον», όπως επέμενε ο Γάλλος διανοητής και όπως πρέπει να επιμείνουμε κι εμείς σήμερα.